

Марина Сторощук

Магістрант ЖДУ ім. Івана Франка

Наук.керівник О.В. Плотницька

Специфіка опанування техніки співацького дихання в дитячому хоровому колективі

Недостатність спілкування з прекрасним як у житті, так і у мистецтві, призводить до нерозуміння істинного високого мистецтва. Для того, щоб проникнути у глибину серйозного мистецтва, до кінця зрозуміти його, необхідно мати досвід пізнання життя. Певною мірою цей досвід набувається і під час сприйняття, аналізу, інтерпретації творів мистецтва, а також під час практичної художньої діяльності [1, С. 88]. Впродовж багатьох років хоровий спів залишається найголовнішим засобом художнього виховання в школах, він є невід'ємною частиною естетичного та ідеологічного виховання, великою організуючою і дисциплінуючою силою.

Хоровий спів прилучає дітей до музичного мистецтва і культури, дає можливість ознайомити їх з найкращими зразками класичної спадщини і народної творчості, сучасної вітчизняної та зарубіжної музичної літератури, допомагає виховувати у дітей високі моральні якості. Колективний спів, як один з основних видів музичної діяльності учнів під час уроку музики, – це передусім активне емоційне й інтелектуальне виховання підростаючого покоління. За висновками психологів, хорове мистецтво активізує психічну діяльність людини, виховує пам'ять, артистичність, почуття прекрасного, тобто всі ті якості, які необхідні для формування всебічно розвиненої особистості.

Найбільш сприятливі умови для виховання культури вокалу в хоровому колективі складаються в тому випадку, якщо диригентіві допомагають досвідчені хормейстери і вокальні педагоги, метод яких співпадає з його вимогами. Зрозуміло, за тієї умови, що сам керівник хору володіє достатньою підготовкою в питаннях культури.

В роботі з дітьми головне завдання хормейстерської практики полягає в тому, щоб максимально очистити вокальну термінологію від всього зайвого. Чим ясніше і простіше формулювати основні принципи вокалу, тим краще їх будуть розуміти учні і тим більших результатів можна буде досягти з юними співаками. До активу знань кожного хориста повинне входити знання будови та особливостей свого «музичного інструменту»: анатомії і фізіології голосового і дихального апаратів [3, С. 3 – 5]. Діяльність дитячого хорового колективу ставить перед собою розв'язування низки специфічних завдань, серед яких головним є опанування співацького дихання як основи вокально-хорової техніки.

Питання дихання в вокальній методиці має вкрай важливе значення тому, що дихання є тією силою, яка приводить у дію голосовий апарат.

Загальновідомим є класичний вислів, що мистецтво співу – це мистецтво дихання, бо саме воно є рушійною силою голосу і основою співу. Гарно співати означає насамперед якісно і правильно дихати. Без дихання голосовий апарат при всій його природній досконалості буде беззвучним. Атака звуку, філірування його, фразування, техніка усіх видів залежить, в основному, від рівня володіння диханням.

Але співацьке дихання значно відрізняється від дихання звичайного, так, під час співу, витрати повітря, яке надходить до легень, значно більші, ніж при звичайному диханні, що забезпечує життєдіяльність організму. Ритм дихання під час співу теж значно відрізняється від звичайного, спокійного дихання, котрого для хориста недостатньо. Під час співу потрібно посилене, спеціально організоване дихання, з яким невід'ємно пов'язані фонація. Розвиток голосу дитини і прищеплення навичок володіти ним, тривалість та сила звучання, повнота звуку.

Організувати дихання для співу – означає зробити його найбільш зручним для цього процесу, адже акт життєвого дихання відбувається в такій послідовності: вдих; видих; відпочинок. Такий процес фізіологічного дихання є природнім для людини, а тому не контролюючись свідомістю, він є підсвідомим.

Організація ж дихання для співу полягає в тому, що набравши в легені повітря, необхідно затримати його, а потім, під час співу, економно й рівномірно його випускати. Тому процес організації співацького дихання здійснюється вже в іншій послідовності: вдих; затримка дихання; видих.

Співацький вдих треба робити досить активно, але легко й безшумно, глибоко, одночасно ротом і носом, з відчуттям легкого позіхання. У процесі співу повітря має виходити плавно, рівно і спокійно, а головне – з максимальним використанням усієї його енергії. Звук при співі мусить обов'язково домінувати над диханням, іти ніби попереду нього, бо це забезпечує голосові свободу, дзвінкість, повноту і темброве забарвлення, тривале, рівне й однорідне звучання по всьому діапазону, а також заощаджує вокально-дихальну енергію (повітря) в процесі співу [3, с. 18 - 21].

Ще одним елементом вокально-хорової техніки є співацьке звукоутворення. Звукоутворення – це результат сукупної взаємодії дихального і голосового апаратів під впливом вольових імпульсів, що надходять із центральної нервової системи людини. Момент виникнення звуку, називається атакою.

У виконавській вокальній та хоровій практиці існують три основні типи атаки: тверда, м'яка та придихова, які розрізняються в залежності від щільності змикання голосових зв'язок, характеру і сили видиху. Кожному типу атаки відповідає певна напруга при голосоутворенні.

При твердій атаці голосові зв'язки щільно змикаються до початку звука, а потім за рахунок тиску під зв'язками поштовхом повітря, що видихається, швидко розмикаються. Звук при цьому утворюється яскравий, чіткий, енергійний, інтонаційно стійкий, що зумовлюється миттєвістю початку фонації. М'яка атака характеризується тим, що момент початку звука збігається з переходом зв'язок до голосового положення, причому останні змикаються не щільно в момент видиху повітря. Така атака забезпечує м'яке, кантиленне, інтонаційно чисте звучання і найкращий за тембровим забарвленням звук.

У хоровій роботі з дітьми доречно використовувати саме такий тип атаки, що є найбільш природним і правильним способом переходу дитячого голосового

апарату від спокійного стану до звукоутворення. Оскільки голосові зв'язки дитини та й увесь голосовий апарат за віковими особливостями є ще не зовсім сформованим, саме м'яка атака забезпечує їх роботу без зайвого напруження.

Співацький звук має певні фізичні якості – висоту, тембр, силу й тривалість звучання. Усі ці риси характеризують голос, як дорослих, так і дітей.

Висота співацького звуку залежить від частоти коливання голосових зв'язок. Чим менший діапазон і більша кількість коливання – тим вищий звук і навпаки, при більшому діапазоні і меншій кількості коливання – звук нижчий.

У кожної дитини звуковисотний діапазон голосу різний і залежить від вікових особливостей та природних анатомо- фізіологічних даних голосового апарату. Сюди входять не тільки довжина, товщина та еластичність голосових зв'язок. Звуковисотний діапазон багато в чому залежить і від якості співацького дихання, яке може бути в міру активним, в'ялим або форсованим.

Тембр – забарвлення звука, завдяки чому відрізняються звуки однієї й тієї ж висоти у виконанні різних голосів або інструментів.

Індивідуальний тембр дитячого голосу визначається особливостями анатомічної будови гортані та всього організму дитини, тобто загальним фізичним розвитком, тонусом м'язової системи, потужністю й пружністю голосових м'язів та дихального апарату, а також діяльністю ендокринної системи, яка має вікові, статеві, індивідуальні відмінності, функціонування гортані як під час розмови, так і під час співу. Тембр – одна з найважливіших якостей голосу, оскільки відображає передусім його індивідуальність.

У роботі з дитячим хором особливу увагу слід звертати на вирівнювання тембру в кожній з хорових партій і хору в цілому. Строкате тембральне звучання сприймається як фальшива інтонація. Тому хоч тембр в основному природна якість голосу, але й на нього потрібно впливати в процесі вокально-хорового виховання дітей.

Хоровий спів передбачає колективну музичну діяльність в усіх притаманних їй виявах. Це процес і розбору музичного тексту, і його засвоєння, що відбуваються на уроці під керівництвом учителя, і зрештою — форма

виступу. Колективна форма, як жодна інша, виховує творчу дисципліну і самодисципліну, розвиває увагу до музичного твору та уважність до партнерів, а отже певною мірою сприяє моральному становленню особистості. Колективність музикування дозволяє залучити до нього одночасно велику кількість дітей, і є сильним емоційним чинником виховання для спільного переживання музики.

Співаючи в хорі, школярі сприймають музику, активно її переживаючи, що активізує емоційну сферу і полегшує аналіз музики, поглиблює знання.

Отже, хоровий спів у більшості дітей виховує виконавську майстерність переважно через установку на адекватну сценічну поведінку, вміння володіти собою, відповідальність за виступ, а вивчення хорового матеріалу сприяє осмисленому ставленню до засобів музичної виразності, точному інтонуванню, вмінню передати художньо-естетичний зміст твору значної частини дітей (хоча і на неусвідомленому рівні), з'являється бажання виступати на сцені. Колективні заняття об'єднують дітей навколо музики. Учні, яким важко виступати як солістам (з різних причин), дістають нагоду для самовираження, відчуття насолоди від власної діяльності, хоча й спільної з однокласниками, і поступово долають внутрішні психологічні бар'єри для сольного виступу [2, С. 22].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Плотницька О.В. Інтеграція різних видів мистецтва у процесі викладання дисциплін художньо-естетичного циклу: Навчальний посібник /О . В. Плотницька. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. – 156 с.
2. Сапожнік О. /Музично-естетичне виховання: зміст і структурні компоненти. //Рідна школа. - 2002. - № 12 . С. 3-7.
3. Ятло Л. П. Теорія та методика роботи з дитячим хором / Л. П. Ятло – Умань: СПД Жовтий, 2008. – 155 с.